

КАК ДА ПИШЕМ И ДА ИЗГОВАРЯМЕ ИМЕТО – ПАЛАМАС ИЛИ ПАЛАМА?

За това как да се изписват и изговарят на български език чуждите имена, е писано не веднъж. Писано е и в ежедневния печат, писано е и в научни публикации. Този въпрос изниква и тогава, когато трябва да се промени едно традиционно схващане. В случая става дума за това: как е правилно да се пише и да се изговаря името на византийския автор и представител на исихазма — Григорий Паламас или Григорий Палама. В българския език, писмен и говорим, е утвърдена формата Палама. Но нека видим как е правилно.

В гръцкия език името се изписва Παλαμᾶς форма, която е не само номинативна, но и основна. Този вид имена имат деноминативен характер. Такива са и имената Ἀπολλᾶς, което е от Ἀπολλόδωρος — Аполодор, Ἐπαφρᾶς — от Ἐπαφρόδιτος — Епафродит, Μητρᾶς — от Μητρόδωρος — Митродор и т. н.¹ В койне /или кини/ диалектос езикът, на който е написан Новозаветният свещен канон, имената на -ᾶς са твърде много. Смята се, че в “койне” са преминали от йонийския гръцки диалект. Те се срещат обаче и в по-късната форма на гръцкия език /средновековния византийски/ и в новогръцки език. Такива са имената Λαχανᾶς от Λαχανοπώλης, Χαλκωματᾶς от χαλκωματοποιός и др. форми, които означават дейност или говорят за присъствието на телесен недостатък. Λαχανᾶς означава продавач на зеленчуци, Χαλκωματᾶς пък е медникар.² Тъй като думите на -ᾶς както се каза, се смята, че са свързани с йонийския диалект, множественото число, където такова се използва, се образува също по йонийски образец. Например ψωμᾶς мн. ч. е ψωμαδες. В новогръцки език това окончание е преминало и при други думи като χωριάτης — мн. ч. χωριάτηδες³ и пр.

Формата Παλαμᾶς идва от Παλαμήδης — Паламид. Като деноминативна форма тя е преминала през Παλαμέας и Παλαμάας. Извитото ударение идва от контрахирането /стягането/ на α — α или ε — α. При склонението на името, което има форма само в ед. ч., извитото ударение се запазва във всички падежи, а именно: Παλαμᾶς, gen. Παλαμᾶ, dat. Παλαμᾶ асс. Παλαμᾶν форми, които идват от Παλαμέας(αας) — Παλαμᾶς, Παλαμέου — Παλαμᾶ, Παλαμέφ — Παλαμᾶ, Παλαμέαν — Παλαμᾶν. Запазването на алфата във всички падежи е резултат от това, че тя е alfa rugum. При някои имена от чужд или дорийски произход алфата също се запазва при склонение-

нието. Напр. Εύρώτας, gen. Εύρώτα, Συλλας, gen. Σύλλα, Πάτρας, gen. Πάτρα и др. На български тези имена се пишат и изговарят Евротас, Силас, Патрас и др. Техният сигматичен номинатив /именителен падеж/ съвпада с основата на името. Не прави изключение и името Μενέλαως. Българският изговор и писане “Менелай” идва чрез латински език — Menelaus, i. По същия начин в български език е влязло името Одисей — на гръцки Ὀδυσσεύς, на латински Odysseus, i. При този вид имена е налице и т. нар. metathesis quantitatis.⁴ При други имена — /омикрон сигма/ в номинатив е само окончание и това проличава при склонението на думата. Такива са имената Ἄριστοτέλος, Ἄριστοτέλου, основа Ἄριστοτελ, Πλάτων, Πλάτωνος, Ζηνών, Ζηνώνας, Σόλων, Σόλωνος — Солон, Τέρμερος, ου — Термер, Κέκροψ, οπος — Кекропс, Λίπαζ, ος — Липакс, Ακίνδυνος, ου — Акиндин, Διάδοχος, ου — Диадох, Μάξιμος, ου — Максим, Χρυσόστομος, ου — Хриссостом, Δαμασκινός, οῦ — Дамаскин, Δαμιανός, οῦ — Дамян, Θεστορίδης, οῦ — Тесторид, Λυκομήδης, ου — Ликоמיד и др.

Към друга група се отнасят имената като Кедрίς, ίδος — кедров орех, Κεκροίς, ίδος — Кекропида, Ἄσπις, ίδος — Аспид, Λυκίς, ίδος — Ликид, Λῦσις, ίδος — Лисид, σμαρίς, ίδος — смарида, Θεσπίς, ίδος — Теспид, Θέτις, ίδος — Тетида, Θεωρίς, ίδος — Теорида, Θηβαίς, ίδος — Тиваида. Но Σολομός, Σολομήδου — Соломос, Ἑρμῆς, Ἑρμῆδος — Хермес, Διονῦς, Διονῦδος — Дионис, Χριστός, οῦ — Христос, Πάρις, Πάριδος — Парис. На немски, френски и английски език транскрибирането на гръцките имена следва техния фонетичен строеж. На български отклоненията са резултат на директно заимстване на падежни форми, схващани като основни или заимстването на тези имена чрез руски, или чрез църковнославянски език, но пак в падежна форма. Така от Паламас става Палама, от Грегорас /или Григорас/ става Грегора — Григора, от Зорбас става Зорба, от Силас става Сила /срв. превода на Деяния апостолски 15: 22-40/ от Калекас — Калека и т. н.

Писането на гръцките имена на български език както и тяхното правилно изговаряне е свързано с фонетичната им структура, която предава историческа установеност. Това се отнася и за името Паламас, а не наложилото се Палама, Григорас, а не Григора, Калекас, а не Калека и т. н. форми, които са не само номинативни в гръцки език, но и основа на името.

Николай Кочев

БЕЛЕЖКИ

¹ Срв. Бешевлиев, В. Историческа граматика на гръцкия език /Фонетика и морфология/. У-тска б-ка, № 191, София, 1939, с. 243.

² Пак там, с. 244.

³ Пак там.

⁴ Пак там.